

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนทัศน์จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสมอง
ของนักเรียนด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ขวัญธรรာ พุ่มพฤษ

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรปริญญาการศึกษาดุขบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ปีการศึกษา 2569
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

ชื่อเรื่อง	รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ ตามกระบวนทัศน์จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสมอง ของนักเรียนด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
ผู้วิจัย	ขวัญธารา พุ่มพฤษ
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุชา กอนพวง
กรรมการที่ปรึกษา	ดร.พิทยา แสงสว่าง
ประเภทวิทยานิพนธ์	วิทยานิพนธ์ กศ.ด. การบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2569
คำสำคัญ	การพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบ, กระบวนทัศน์จิตศึกษา, ทักษะสมอง, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนทัศน์จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียนด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ ผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย คณะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครูผู้สอน จำนวน 8 คน และนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 103 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ร่างรูปแบบและคู่มือการดำเนินงาน แบบประเมินความต้องการจำเป็น แบบประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ และทักษะสมองของนักเรียน ตลอดจนระบบสารสนเทศดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนทัศน์จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะสมองของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.09$, $\sigma = 0.29$) โดยประเด็นที่มีความต้องการสูงสุด คือ การจัดกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะสมองของนักเรียน ($\mu = 4.78$, $\sigma = 0.42$) ผลการประเมินร่างรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.28) และมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.31) รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้รับการสังเคราะห์เป็นคู่มือการดำเนินงานประกอบด้วย 4 หมวดงานสำคัญ ได้แก่ การสร้างระบบนิเวศเชิงบวก การจัดกิจกรรมจิตศึกษา การพัฒนาครูและชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ผลการนำรูปแบบไปใช้ในวงรอบที่ 1 พบว่า การดำเนินงานตามรูปแบบบรรลุตัวชี้วัดความสำเร็จเฉลี่ยร้อยละ 90.97 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 80 โดยผลการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.40) อย่างไรก็ตาม พบปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ภาระงานของครูที่มีจำนวนมาก ข้อยกาด้านสื่อและงบประมาณ รวมถึงทักษะสมองด้านการวางแผนและการจัดการตนเองของนักเรียนที่ยังต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม โดยเฉพาะความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของงาน ($\bar{X} = 3.78$) และการเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะสมองของครู

($\bar{X} = 4.00$) จึงนำไปสู่การปรับปรุงรูปแบบในวงรอบที่ 2 โดยเพิ่มกิจกรรมส่งเสริมทักษะสมองชั้นสูง การใช้กระบวนการโค้ชผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการพัฒนาระบบสารสนเทศดิจิทัล เพื่อสนับสนุนการติดตามและสะท้อนผลแบบทันเวลา

2. ผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนการทัศน์จิตศึกษาเพื่อส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน พบว่า สถานศึกษาสามารถพัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีเอกภาพ เกิดระบบนิเทศภายในที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน และสามารถขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนทั้ง 8 คน มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมการจัดการเรียนรู้และยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพ ด้านพฤติกรรม การจัดการเรียนรู้ของครู พบว่า ครูมีพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$) โดยด้านบุคลิกภาพและความเป็นกัลยาณมิตรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.73$) รองลงมา คือ การดำเนินกิจกรรมจิตศึกษาก่อนเข้าสู่บทเรียน ($\bar{X} = 4.68$) ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้และทักษะสมองของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการเรียนรู้และทักษะสมองในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$) โดยด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการทัศน์จิตศึกษามีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.69$) และพฤติกรรมที่โดดเด่นที่สุด คือ การมีสติและจดจ่อกับกิจกรรมที่ปฏิบัติ รวมถึงการแสดงความเมตตาและช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.78 ด้านวัฒนธรรมองค์กรและการมีส่วนร่วม พบว่า สถานศึกษาสามารถพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เป็นสนามพลังบวกอย่างเป็นรูปธรรม เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ปลอดภัย อบอุ่น และส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน ขณะเดียวกัน ผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความเข้าใจแนวคิดจิตศึกษาและการส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน ตลอดจนนำแนวทางวินัยเชิงบวกไปประยุกต์ใช้ในการดูแลบุตรหลาน ส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนอย่างเข้มแข็ง และช่วยลดผลกระทบจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และบริบทครอบครัวของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนการทศน์จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาระบบโรงเรียน ครู และผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

1) ที่มาและวัตถุประสงค์

- มุ่งพัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนการทศน์จิตศึกษา
- เพื่อส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน
- ใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

วัตถุประสงค์

พัฒนารูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนการทศน์จิตศึกษา เพื่อส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน

2) ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบวิจัย: วิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผู้ร่วมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ:

- ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน
- ผู้บริหาร 1 คน
- ครูผู้สอน 8 คน
- นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย 103 คน

เครื่องมือวิจัย:

- ร่างรูปแบบและคู่มือการดำเนินงาน
- แบบประเมินความต้องการ
- แบบประเมินพฤติกรรมการจัดการเรียนรู้ของครู
- แบบประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้และทักษะสมองของนักเรียน
- ระบบสารสนเทศดิจิทัล

การวิเคราะห์ข้อมูล:

- ค่าเฉลี่ย
- ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
- การวิเคราะห์เนื้อหา

3) องค์ประกอบของรูปแบบ

รูปแบบนี้มุ่งส่งเสริมและพัฒนาทักษะสมองของนักเรียน

4) กระบวนการดำเนินงานแบบวิจัยเชิงปฏิบัติการ

6) ปัญหาและการปรับปรุงในวงรอบที่ 2

ปัญหา/อุปสรรค

- ภาระงานของครูจำนวนมาก
- ข้อจำกัดด้านสื่อและงบประมาณ
- ทักษะสมองด้านการวางแผนและการจัดการตนเองของนักเรียนยังต้องพัฒนา
- ความสามารถในการจัดลำดับความสำคัญของงาน $\bar{X} = 3.78$
- การเตรียมกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับทักษะสมองของครู $\bar{X} = 4.00$

แนวทางปรับปรุง

- ✓ เพิ่มกิจกรรมส่งเสริมทักษะสมองขั้นสูง
- ✓ ใช้กระบวนการโค้ชผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ
- ✓ พัฒนาระบบสารสนเทศดิจิทัลเพื่อการติดตามและสะท้อนผลแบบทันทีเวลา

5) ผลการวิจัยด้านการพัฒนารูปแบบ

ความต้องการในการพัฒนาทักษะสมองของนักเรียน อยู่ในระดับมาก
 $\mu = 4.09, \sigma = 0.29$

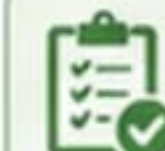
ประเด็นที่มีความต้องการสูงสุด: การจัดกิจกรรมจิตศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะสมองของนักเรียน
 $\mu = 4.78, \sigma = 0.42$

ผลประเมินร่างรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ 9 คน

ความเหมาะสมระดับมากที่สุด
 $\bar{X} = 4.75, S.D. = 0.28$
★★★★★

ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้จริง ระดับมากที่สุด
 $\bar{X} = 4.67, S.D. = 0.31$
★★★★★

ผลการนำรูปแบบไปใช้ในรอบที่ 1

- บรรลุตัวชี้วัดความสำเร็จเฉลี่ย **90.97%**
- สูงกว่าเกณฑ์ 80%
- ผลการดำเนินงานภาพรวม ระดับมากที่สุด
 $\bar{X} = 4.61, S.D. = 0.40$

7) ผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบ

A) ระดับสถานศึกษา

- พัฒนาระบบบริหารจัดการศึกษาให้มีเอกภาพ
- เกิดระบบนิเทศภายในที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน
- ขับเคลื่อนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพได้อย่างต่อเนื่อง

B) ระดับครู

- ครู 8 คน แลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ
- เกิดการพัฒนาวัฒนธรรมการจัดการเรียนรู้
- ยกระดับสมรรถนะทางวิชาชีพ

ด้านสูงสุด: บุคลิกภาพและความเป็นกัลยาณมิตร $\bar{X} = 4.73$
รองลงมา: การดำเนินกิจกรรมจิตศึกษาก่อนเข้าสู่บทเรียน $\bar{X} = 4.68$

พฤติกรรมกรรมการเรียนรู้ของครูภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 $\bar{X} = 4.46$

C) ระดับนักเรียน

พฤติกรรมการเรียนรู้และทักษะสมองของนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับมาก
 $\bar{X} = 4.33$

ด้านสูงสุด: พฤติกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการทศน์จิตศึกษา $\bar{X} = 4.69$
พฤติกรรมเด่น: การมีสติและจดจ่อกับกิจกรรมที่ปฏิบัติ และการแสดงความคิดเห็นช่วยเหลือผู้อื่น ค่าเฉลี่ย 4.78

D) ระดับวัฒนธรรมองค์กรและชุมชน

- เกิดสภามวลพลังบวกอย่างเป็นรูปธรรม
- เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่ปลอดภัย อบอุ่น และส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียน
- ผู้ปกครองและภาคีเครือข่ายชุมชนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง
- มีความเข้าใจแนวคิดจิตศึกษาและการส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน
- นำแนวทางวินัยเชิงบวกไปประยุกต์ใช้ในการดูแลบุตรหลาน
- เกิดความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนอย่างเข้มแข็ง
- ช่วยลดผลกระทบจากความแตกต่างทางเศรษฐกิจ สังคม และบริบทครอบครัวของนักเรียน

โดย
นางสาวขวัญธรา พุ่มพฤษ
นิสิตหลักสูตรปริญญาการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

ที่ปรึกษา
ผศ.ดร.อนุชา กอนพวง
ดร.พิทยา แสงสว่าง

ข้อค้นพบสำคัญ:

รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนทั้งระบบตามกระบวนการทศน์จิตศึกษา สามารถยกระดับการบริหารจัดการศึกษา พัฒนาครู ส่งเสริมทักษะสมองของนักเรียน และสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

